

ՀԱՎՈՐ ՊԱՐՈՆՅԱՆ

Մեծապատիվ Մուրացկաններ

aegitas

Հակոբ Պարոնյան Մեծապատիվ Մուրացկաններ

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24431286

Մեծապատիվ մուրացկանները:

ISBN 9781772467093

Аннотация

Հակոբ Պարոնյանի «Մեծապատիվ մուրացկաններ» վեպը (1887 թ.) հայ գեղարվեստական արձակի դասական երկերից է: Դեպքերի հանգուցակետում Աբիսողոմ աղան է՝ ամուսնանալու նպատակով Տրապիզոնից Կոստանդնուպոլիս եկած մի մեծահարուստ, որը գուրկ է հոգեկան ու մտավոր հետաքրքրություններից, անտարբեր՝ ազգի եւ մարդկության ճակատագրի հանդեպ. նրան հետաքրքրում են միայն իր կենսաբանական պետքերը: Եվ այս սահմանափակ անձնավորությանը սպասարկելու են գալիս «մեծապատիվ մուրացկանները»՝ կյանքի սոցիալ-հասարակական պայմանների բերումով իրենց անհատականությունը կորցրած ու հոգեպես սնանկ, գումար վաստակելու համար ամեն ինչի ընդունակ հայ «մտավորականության» ներկայացուցիչները՝ թերթի խմբագիրը, քահանան, բանաստեղծը, լուսանկարիչը, բժիշկը, ուսուցիչը, փաստաբանը, դերասանը: Վեպի առերեույթ կենցաղային երգիծանքը հասարակական շատ ավելի ընդգրկուն խնդիրներ է արծարծում, համձինս Աբիսողոմ աղայի եւ մյուս հերոսների՝ Պարոնյանը ներկայացնում է իրականության համապատկերը՝

մասնավոր անձերի ճակատագրում վեր հանելով հայության
հիվանդագին կացությունը Թուրքիայի տիրապետության տակ:

Содержание

Ц	5
Р	17
Ч	27
Конец ознакомительного фрагмента.	37

Հակոբ Պարոնյան Մեծապատիվ մուրացկանները

Ա

Հագար ութը հարյուր յոթանասուն . . . չեմ հիշեր՝ քանիին, սեպտեմբերի երեսունը մեկին,— ներեցեք, երեսունին պիտի ըսեի, վասնզի սեպտեմբերն երեսուն օր միայն ունի,— երկար և ընդարձակ թիկնոցի մը մեջ փաթաթված միջահասակ և գիրուկ մարդ մը, որ Տրապիզոնի շոգենավեն նոր ելած էր, Ղալաթիո նավամատույցին վրա կայնած՝ նավակե մը յուր սնդուկները հանել կաշխատեր:

Կը տեսնեք՝ որչափ պարզությամբ սկսա: Պատմությունս հետաքրքրական ընելու ջանքով և անկից քանի մը հարյուր օրինակ ավելի ծախելու համար չըսի, թե նույն օրն սաստիկ հով մը կար, թե տեղատարափ անձրև կուգար, թե խառն բազմություն մը հետաքրքրությամբ դեպի Ղալաթիո հրապարակը կը վազեր, թե ոստիկանությունն աղջիկ մը ձերբակալած էր և այլն խոսքեր, որովք վիպասաններն կսկսին միշտ իրենց վեպերը: Ես ալ կրնայի ըսել այս ամենը, բայց չըսի, որովհետև նույն օրն ոչ հով կար, ոչ անձրև, ոչ խոռն բազմություն և ոչ ձերբակալված աղջիկ մը:

Արդ, առանց կասկածելու հավատացեք պատմությանս, որ ժամանակակից դեպք մ' է:

Այս ճամփորդն օժտված էր գույգ մը խոշոր և սև աչքերով, գույգ մը հաստ, սև և երկար հոնքերով, գույգ մը մեծ ականջներով և գույգ մը քիթեր . . . չէ', չէ', մեկ քիթով, թեպետ և բայց գույգ մը քիթերու տեղ կրնար ծառայել . անոր մեծությունը սխալեցուց գիս: Ունեք այնպիսի նայվածք մը, որուն եթե պ . Հ . Վարդովյան հանդիպեր յուր աչերով, կը հարցունեք այդ մարդուն . «Ի՞նչ ամսական կուզես՝ թատրոնիս մեջ ապուշի դեր կատարելու համար»:

Սնդուկներն և անկողինն, որ քուրջի մը մեջ ներփակված էին, նավակեն հանելուն պես ճամփորդն քաշեց քսակն ու նավավարին իրավունքը վճարելով՝ բեռնակիր մը կանչեց: Հինգ բեռնակիրներ ներկայացան իրեն: Տարակույս չկա, որ եթե հինգ կանչեր, քսան և հինգ պիտի ունենար յուր առջև մայրաքաղաքիս սովորությանը համեմատ:

– Ո՞ր կողմ պիտի երթաք աղա, – հարցուց բեռնակիրներեն մին՝ մեկ ոտքը սնդուկներեն միույն վրա կոխելով:

– Բերա, Ծաղկի փողոց, թիվ 2 պիտի երթամ, – պատասխանեց խոշոր մարդը:

– Շատ աղեկ, հասկցա, Բերա, Ծաղկի փողոց . . . պատվական փողոց մ' է, – ըսավ հարցումն ընող բեռնակիրն և սնդուկին մեկն ալ շալկելով սկսավ երթալ:

– Ծաղկի փողոցն ես ալ գիտեմ, – ըսավ երկրորդ բեռնակիրն և սնդուկին մեկն ալ ինք առնելուն պես՝ Բերայի

Ճամփան բռնեց:

– Ես ամեն օր կերթամ Ծաղկի փողոցն, – ըսավ երրորդն և մարդուն անկողինը գետնեն վերցնելն, կոնակին վրա առնելն ու վազելն մեկ ըրավ:

Այս գործողություններն այնքան արագությամբ կատարվեցան, որ մարդը շվարելով սկսավ չորս կողմը նայիլ՝ տեսնելու համար բեռնակիրներն, որ բազմության մեջ անհայտ եղած էին:

– Ի՞նչ խայտառակություն է աս, – պոռաց վերջապես ոտները գետինը զարնելով, ո՞ր տարին անկողինս և սնդուկներս, ատոնք ի՞նչ իրավունք ունին իմ անկողնուս և սնդուկներուս խառնվելու, ի՞նչ աներես մարդ են եղեր այս տեղաց մարդերը . ինչ որ կը տեսնեն, կառնեն, կը տանին:

– Ծաղկի փողոցը մենք ալ գիտենք, աղա, մեզի ալ բան մը տուր, որ տանինք, – ըսին միուս երկու բեռնակիրները:

– Ծաղկի փողոցն ալ գետնին տակն անցնի, դուք ալ, – պատասխանեց մարդն, որուն այտերն նեղութենե կարմրիլ սկսած էին:

Երկու բեռնակիրները խնդալով հեռացան . և ճամփորդն ալ յուր սնդուկներուն ետևեն երթալ կը պատրաստվեր, երբ բարձրահասակ, թխադեմ, փոքր աչերով մարդ մը ուսերը տնկած, ձեռները շփելով և բռնագրոսյալ ժպիտով մը մոտեցավ անոր և քաղաքավարական ձևով մը ձեռները բռնելով հարցուց .

– Դո՞ւք եք, Աբիսողոմ աղա, ե՞րբ եկաք, ո՞ր շոգենավով եկաք, ի՞նչպես եք, ձեր եղբայրն ի՞նչպես է, ազգային

գործերն ի՞նչպես են Տրապիգոն, հացին գինը քա՞նի է հոն, անձրև եկա՞վ այս օրերս ձեր քաղաքը . . . վայ, Աբիստղոմ աղա, վայ . . .

– Ես եմ Աբիստղոմ աղան, հիմա եկա, տաճկի շոգենավով եկա, շատ աղել եմ, եղբայրս ալ աղել է, ազգային գործերն ալ աղել են Տրապիգոն, հացին գինը մեկ դահեկան է, անձրև չեկավ այս օրերս մեր քաղաքը, – պատասխանեց փութով թիկնոցաբնակն՝ առանց ճանաչելու այս անձն:

– Ներեցեք, թողություն ըրեք, որ չկրցի մինչև շոգենավ գալ գձեզ դիմավորելու համար: Ինձի գրված էր Տրապիգոնեն, որ այս շաբթու անպատճառ հոս պիտի գաք . . . – Ես ատանկ բաներու չեմ նայիր:

– Արդարև նայրաքաղաքս ինքզինքը բախտավոր համարելու է ձեզի պես պատվական ազգային մը, շնորհալի երիտասարդ մը, ողջամիտ մեկը . . .

– Սնդուկներս . . .

– Ազնիվ սիրտ մը, վեհանձն հոգի մը . . .

– Բեռնա . . .

– Հայրենասեր անձ մը . . .

– Կիրները . . .

– Ազգասեր, ուսյալ, կրթյալ . . .

– Սնդուկ . . .

– Դաստիարակյալ . . .

– Ներս առին, տարին . . .

– Ազնվասիրտ, ազնվախոհ, ազնվադեմ մեկը իր մեջ ունենալու համար:

– Մնդուկներուս մեջ ատանկ բաներ չկան,
– պատասխանեց Աբիսողոմ աղան քալել սկսելով՝
բեռնակիրները գտնելու համար:

– Թեպետև դուք գիս չեք ճանչնար, բայց ես ձեր
գերդաստանը խիստ լավ կը ճանչնամ. ձեր լուսահոգի
հայրն իմ լրագրույս բաժանորդ էր: Շատ բարի մարդ մ'
էր, աղքատներուն ողորմություն կուտար, աղքատ աղջիկներ
կը կարգեր և իրեն դիմողներուն բարություն կըներ: Ասանկ
ողորմած մարդերը շատ ապրելու են, բայց, ի՞նչ օգուտ,
անգութ մահը միշտ բարիները կառնե և թող կուտա չարերն,
որ ազգին չարություն ընեն: Թողունք սակայն հիները և ուրիշ
բանի վրա խոսինք: Շոգենավուն մեջ հանգի՞ստ էիք:

– Շատ հանգիստ էի, պատվականապես կերա, խմեցի
և պառկեցա, – պատասխանեց Աբիսողոմ աղան՝ քայլերն
շուտ առնել սկսելով:

– Եթե հանգիստ չըլլայիք, վաղվան լրագրույս մեջ պիտի
գրեի և ընկերության ուշադրությունը պիտի հրավիրեի,
– ըսավ խմբագիրն ետևեն վազելով:

– Շնորհակալ եմ:

– Կաղաչեմ, ըսեք ինձի, քանի՞ տարեկան եք:

– Բառասուն:

– Վաճառական եք, կարծեմ:

– Այո . . . եթե անցագիր պիտի շինել տաք, հարկ չկա,
վասնզի հատ մը ունիմ:

– Չէ, վաղվան թերթիս մեջ պիտի գրեմ, որ առջի
օրը Տրապիզոնեն մայրաքաղաքս եկավ մեծապատիվ

Աքիսողոմ աղա երևելի վաճառականն, որ յուր լեզվագիտությամբ և վաճառականական հմտությամբն ծանոթ է մեր ազգայիններուն: Տաճկերեն գիտեք կարծեմ:

– Ո՛չ:

– Ֆրանսերեն՞: – Ո՛չ:

– Անգղիերեն՞:

– Ո՛չ:

– Գերմաներեն՞:

– Ոչ:

– Վնաս չունի, ես լեզվագետ պիտի ըսեմ ձեզի համար և ձեր վրայոք գովեստով պիտի խոսիմ:

– Ամեն Պոլիս եկողներուն անունները ձեր թերթին մեջ կը գրե՞ք:

– Գրեթե ամենն ալ, եթե ձեզի պես պատվավոր ազգայիններ ըլլան:

– Պոլիսեն գացողներն ալ կը գրեք:

– Գրեթե կը գրենք, եթե պատվավոր ազգայիններ ըլլան:

– Շատ լավ, իմ անունս ալ գրեցե՛ք, ես ալ պատվավոր ազգային մ' եմ: Մեր քաղքին մեջ արտերու, եզերու, կովերու և ագարակներու տեր եմ . . . Ասոնք ալ գրե՛, – ըսավ այնպիսի դեմքով մը, որ կը հայտնէր, թե մեծ շահ մ'ունէր այս խոսքերուն հրատարակությանը մեջ:

– Հոգ մի՛ ընէք. խղճի և արդարության պարտք մը կատարելու համար անոնք ալ կը գրեն:

– Երկու երեք հատ սպասավոր ալ ունիմ . . . անոնք ալ լրագրույդ մեկ կողմը կրնա՞ս անցունել:

– Ինչո՞ւ չէ:

– Ոսկիէն ժամացույց և շոթա ալ ունիմ, բայց շոգենավուն մեջ չգողցնելու համար վրաս չառի . անոնք ալ գրել պե՞տք է, – հարցուց Աբիսողոմ աղան, որ բոլորովին մոռցած էր սնտուկները:

– Ատոնք գրելու հարկ չկա:

– Շատ լավ, բայց մյուս ըսածներս լրագրույդ մեջ ամենեն առաջ դիր, որ կարդան:

– Այնպես ընելու միտք ունիմ:

– Խոշոր գրերով գրե՛:

– Հանգիստ եղեք . ամենեն խոշոր գրերով:

– Միայն հարուստ մարդերուն գալն և երթալն կը գրեք . . . այնպես չէ՞:

– Այո:

– Եթե աղքատ մարդերն ալ կը գրեք, չեմ ուզեր, որ իմ անունս . . .

– Բնավ երբեք, ստակ չունեցողներուն անունները բնավ չենք գրեր, նույնիսկ եթե հազար ոսկի ալ տված ըլլան դպրոցի մը շինության համար:

– Ըսել է որ դուք ամեն իրիկուն հոս կսպասեք Պոլիս եկող կամ անկից մեկնող հարուստները տեսնելու և անոնց անունները հրատարակելու համար, որպեսզի ժողովուրդն գիտնա, թե ով եկած է և ով գացած է . . . Տարակույս չկա, որ վաղը իրիկուն իմ անունս պիտի կարդամ ձեր լրագրին մեջ: – Այո՛, ձեր հասցեն տվեք, որ տեղական թղթատարով դրկեն լրագիրը:

– Բերա, Ծաղկի փողոց, թիվ 2:

– Շատ աղեկ, – ըսավ խմբագիրն և գրպանեն թուղթ մը հանելով բաժանորդներուն ցուցակին մեջ անցուց Աբիսողոմ աղան:

– Վաղը առտու լույսը չճղքված դրկե, որ կարդամ իմ անունս լրագրին մեջ:

– Իրիկվան դեմ կը դրկեմ, վասնզի լրագիրս իրիկունները կը տպվի:

– Որչա՛փ ուրախ կըլլայի, թե ձեր վաղվան լրագիրն առտուն տպելիք . . . քայց վնաս չունի, իրիկվան թո՛ղ ըլլա, բավական է . որ անունս խոշոր գիրերով գրվի:

– Այդ մասին հանգիստ եղե՛ք . վաղը իրիկուն անպատճառ կը դրկեմ լրագիրն ընկալագրով:

– Ընկալագրո՞վ . . . Տեղական թղթատարով պիտի դրկելիք հապա . . . Ընկալագիրն ո՞վ է, անունս գիտե՞ . . .

– Ընկալագիրն թուղթ մ՛ է, որուն մեջ կը գրեմ «Ընկալա մեծապատիվ Աբիսողոմ աղայեն . . . լրագրո տարեկան բաժանորդագին մեկ ու կես ոսկի» և այդ թուղթը ձեզի կը հանձնեմ, որով տարի մը իրավունք կունենաք իմ լրագիրս ընդունելու:

– Տարի մը շարունակ պիտի գրե՞ք իմ անունս:

– Չէ, քայց դուք բաժանորդ պիտի ըլլաք իմ լրագրույս՝ մեկ ու կես ոսկի վճարելով ինձի:

– Մեկ ու կես ոսկի՞ . . . շատ է . . . երեք քառորդ ոսկի չբա՞վեր:

– Խմբագիրները բաժանորդագնույն վրա սակարկություն

չեն ընենր . . . :

– Շատ լավ . դրկեցեք ձեր լրագիրն և այն թուղթը, բան մը կընենք:

– Սակայն չկարծեք, թե ես բաժանորդ գրելու նպատակով գձեզ տեսնելու եկա, քով լիցի, այդ պզտիկությունը չեն ընդունիր . բարեկամական պարտք մը կատարելու համար եկա գձեզ տեսնելու:

– Հայտնի բան է:

– Բնավ ձեր մտքեն չանցունեք, թե այս մարդը մեկ ու կես ոսկի փրցնելու համար զիս տեսնելու եկավ:

– Չեմ անցունեք:

– Վասնզի կան խել մը մուրացկան խմբագիրներ, որք Պոլիս եկողները կողոպտելու համար անոնց քովը կերթան և բաժանորդ կը գրեն զանոնք . ես այդ բանը չեմ կարող ընել, վասնզի բնությանս մեջ չկա . . . ես իբրև պատվավոր մարդ կուզեմ ապրիլ:

– Հասկցա, իբրև պատվավոր մարդ կուզեք ապրիլ:

– Ինձ հետ ձեր ունեցած այս տեսակցությունն ալ ուրիշի մի՛ գրուցեք, վասնզի տեսակ մը բախտանդիր, չվառական անձեր կան, որք բանդագուշական կենսագրություններ կը գրեն և իմ անձնականությունս կը խծբծեն: – Կը հասկնամ, անձնականությունդ կը խծբծեն:

– Օրինակի համար սա պարագային մեջ հանցանք մ'ունի՞մ ես . գձեզ դիմավորելու եկա և խոստացա ձեր անունը լրագրույս մեջ հրատարակել . դուք ալ իբրև ողջամիտ ազգային մը բաժանորդ գրվեցաք . կաղաչեմ, ըսեք, ձեր

կոկոռորդը տղմեցի, որ ինծի բաժանորդ գրվիք:

– Ամենևին:

– Ատրճանա՞կ ցցուցի:

– Բնավ երբեք:

– Դանա՞կ քաշեցի:

– Ոչ. բայց ուրիշ տեղեր ատրճանա՞կ կամ դանա՞կ ցցունելով բաժանորդ կը գրեն:

– Ատ ըսել չեմ ուզեր, սա ըսել կուզեմ, որ դուք ձեր հոժար կամքով բաժանորդ գրվեցաք:

– Այո՛: – Եվ ես վեհանձնաբար վարվեցա այս պարագային մեջ:

– Տարակույս չկա:

– Չվարվեցա այն խմբագիրներուն պես, որք օտարականի մը Պոլիս գալն իմանալուն պես՝ վազելով անոր տունը կերթան բաժանորդ գրելու համար:

– Այդ չվառականներն իրավունք չունին քու անձնականությունդ խժբժելու . . . դուն վստահ եղի՛ր ինծի . . .

– Շնորհակալ եմ ձեզմե . մնաք բարով, Աբիսողոմ աղա՛. օր մը մեր խմբագրատունը հրամմեցեք խահվե մը խմելու:

– Շատ աղեկ . օր մը կուգամ: Վաղվանին մեջ անցունելու չմոռնաք:

– Անհոգ եղեք:

Աբիսողոմ աղան և խմբագիրն բաժնվեցան իրարմե Բերայի քառուղվույն առջև, ուր հասած էին խոսելով:

Աբիսողոմ աղան առանձին մնալով սկսավ ճամփան

շարունակել՝ ինքն իրեն հետևյալ խորհրդածություններն ընելով .

«Ես ինքզինքս չէի կարծեր այն չափ մեծ մարդ, որչափ որ կը կարծե այս խմբագիրն . բայց հարկավ այն ինձմե աղեկ գիտե իմ որչափ մեծ ըլլալս, վասնզի խմբագիր մ' է և ուսումնական է . . . : Վաղը լրագրի մեջ իմ անունս տեսնողները անշուշտ իրար պիտի անցնին և հետաքրքրություն պիտի ունենան ինծի հետ տեսնվելու . վաղը պետք է որ կիրակի օրվան հագուստներս հագնիմ և ոսկիե ժամացույցս ու շղթաս ալ դնեմ . սպասավորներս ալ հետս բերելու էի . ո՞վ գիտեր . . . : Ամեն մարդ պիտի իմանա վաղը, որ մեծ մարդ մը եկած է Կ . Պոլիս . ազնվախոհ, ազնվասիրտ, լեզվագետ, ուսումնական, դաստիարակյալ, կրթյալ և այլն մեկը, և՛ յուրաքանչյուր կնիկ պիտի ըսե իր Էրկանը . «Մեր աղջիկը սա Աբիսողոմ աղային տանք» : Էրիկն ալ պիտի պատասխանե կնկանը . «Նայինք՝ Աբիսողոմ աղան մեր աղջիկը կառնե՞, անիկա հարուստ տեղե մը աղջիկ առնել կուգե հարկավ» : Այս պատասխանին վրա Էրկան և կնկան մեջ վեճ մը պիտի ծագի և իրարու գլուխ պիտի պատռեն . որո՞ւ հոգ . . . : Անունիս լրագրին մեջ անցնիլն սա օգուտն պիտի ունենա, որ երկու օրվան մեջ հարուստ աղջիկ մը առնելով պիտի լրմնցունեն ամուսնության գործն, որու համար միայն եկած եմ հոս . . . այս ամուս . . . » :

Աղյուս բեռցված էշերու կարավանեն էշ մը բախվելով Աբիսողոմ աղային դեմ՝ ընդմիջեց գայն

իր խորհրդածություններու մեջ, ուր ընկղմած ըլլալով ուշադրություն չէր ըներ առջևէն եկող Էշերուն, որովք լի է միշտ Բերայի մեծ փողոցը:

– Մեկդի կեցիր, – ըսավ իշավար պարսիկն Աբիսողոմ աղային՝ արդարացնել ուզելով յոր Էշը:

– Ատ խոսքը առաջ ըսելու Էիր, որ զգուշանայի,
– պատասխանեց Աբիսողոմ աղան և ճամփան շարունակեց:

Բ

Բեռնակիրներն ոչ լսած և ոչ ալ տեսած էին Ծաղկի փողոցն, բայց քաջալերվելով կարգ մը մարդերեն, որք գիտնալ կը ձևացունեն, ինչ որ չեն գիտեր, և որք խիստ բազմաթիվ են մեր ազգին մեջ, համարձակած էին ըսել Աբիսողոմ աղային, թե շատ աղեկ գիտեին Ծաղկի փողոցը:

Բեռնակիրներուն այս հանդգնությունն այնքան պարսավելի չէ, որչափ այն մարդերունն, որ խոհարարություն ուսած են և բանադատություն կընեն, կամ քիչ մը երկրաչափության պարապած ըլլալով՝ աստղերուն շարժումներուն վրայոք կը ճառեն, կամ երկու սագ և չորս կով մեծցուցած ըլլալով՝ դաստիարակության խնդիր կը հուզեն, կամ գավակ մ՝ ունեցած ըլլալով՝ առաջին մարդուն ո՛ր աշխարհի մեջ ծնած ըլլալուն վրա կատենաբանեն, կամ վերջապես անանկ նյութի մը վրա կը խոսին, որ բոլորովին օտար է իրենց, այո՛, այս մարդերուն հանդգնությունն ավելի է, վասնզի բանադատությունն կամ աստղագիտությունն կամ մանկատաժությունն և այլն Ծաղկի փողոց չէ, որ ուրիշներուն հարցնելով անմիջապես սորվի մարդ: Եվ արդարև բեռնակիրներն, ամեն քայլափոխին, իրենց դեմն ելնողներուն հարցունելով՝ անմիջապես գտան Ծաղկի փողոցն և թիվ 2 տան դուռը գարկին. մինչդեռ ես շատ ատենաբաններ մտիկ ըրած եմ, որ յոթը–ութը ժամ շարունակ խոսելով՝ չեն կարողացած իրենց փնտրած փողոցը գտնել:

և ստիպված են ուրիշ փողոցներու մեջ թափառիլ և թափառեցնել իրենց ունկնդիրներն՝ անոնց քթեն բռնելով:

Բեռնակիրները դուռը զարնելուն պես դուռը բացվեցավ և ներկայացավ իրենց թուխ և երկար դեմքով կին մը, որուն դեմքին վրա ժամանակն այնքան գծեր գծած էր գայն սրբագրելու համար, որքան որ կը գծե «Մասիսի» խմբագիրն յուր չորս տող մեկ ձեռագրին վրա, որ կամ մեկուն վախճանիլը կիմացունե և կամ ուրիշի մը կարգվիլը:

Բեռնակիրները դռնեն ներս մտնելով բեռները գետինը ձգեցին և սկսան իրենց քրտինքը սրբել:

– Աբխողոմ աղային ըլլալու են ասոնք, այնպես չէ՞,
– հարցուց բեռնակիրներուն թխադեմ տիկինը:

– Անունը չըսավ մեզի, – պատասխանեց բեռնակիրներեն մին՝ սև թաշկինակովն գլխուն քրտինքը սրբելը շարունակելով:

– Ի՞նչ տեսակ մարդ էր:

– Խոշոր թիկնոց մը հագած էր:

– Ի՞նչ գույնով էր, ճերմա՞կ թե թուխ: – Ո՛չ, սև էր:

– Սև՞ էր:

– Այո, սև, բայց աղվոր, անոր փաթտրվողը ձմեռը չմսիր:

– Ատ ի՞նչ խոսք է, փաթտրվիլն ի՞նչ պիտի ըլլա . . . ես քուկին գիտցած կնիկներեն չեմ, հասկցա՞ր, – ըսավ տիկինը յուր խոսքերը շեշտելով:

– Վնասակար բան մը չըսի. փաթտրվելով ի՞նչ կըլլա եղեր, – պատասխանեց բեռնակիրն աթոռի մը վրա փռելով յուր թաշկինակն:

- Ատկե ավելի վնասակար ի՞նչ կրնա ըլլալ:
- Շատ բարակ բաներու մեր խելքը չպատկիր:
- Ես կը պատկեցունեմ . . . դուն գիս կը ճանչնա՞ս . . . :
- Փաթտըվելեն ի՞նչ վնաս կուգա:

– Ես Էրիկ ունիմ, ինչու պիտի փաթտըվիմ եղեր անոր:

– Էրիկ ունեցողներն ալ կը փաթտըվին . Էրիկն ուրիշ, աս ուրիշ . աս կը տաքցունե: Ըսենք, որ ձմեռը գիշեր մը դուրս ելար, փողոցին մեջ Էրկանդ չես կրնար փաթտըվիլ, բայց աս կոնակդ կառնես . . . :

– Աբիստղոմ աղան:

– Թիկնոցը, տիկին . . . Աբիստղոմ աղան կոնակի վրան կառնվի՞:

– Մինչև հիմա թիկնոցի՞ վրա կը խոսեիր:

– Խոսքերնիս թիկնոցի վրա չէ՞ր մի . . . Հապա դուն ի՞նչ հասկցար:

– Ես հասկցա, որ Աբիստղոմ աղային փաթտըվելու է, կըսես:

– Տեր ողորմյա, տեր ողորմյա, տեր աստված, – ըսավ բեռնակիրն՝ թաշկինակը քաշելով աթոռեն:

Տիկինն բեռնակիրին տված բացատրութենեն գոհ ըլլալով, հրամայական եղանակով մ՝ ըսավ .

– Աս անկողինն և սնդուկներն վե՛ր հանեցեք:

Բեռնակիրներն հնազանդելով բեռներն նորեն վերցուցին, և հագիվ թե սանդուղին առաջին աստիճանին վրա կոխած էին, տիկինն պոռաց .

– Լեռնե՞ն եկաք դուք:

– Ոչ, մեծ փողոցն էկանք:

– Գիտեմ, որ մեծ փողոցն էկաք . այդ ոտքի ամաններով վեր կելնվի՞ . տեսե՞ք՝ ի՞նչ ըրիք տախտակներս, ես այսօր սրբեցի գանոնք, և հոգիս բերանս էկավ:

– Ի՞նչ ընենք, ուրիշ ոտքի աման չունինք:

– Ինչո՞ւ կայներ երեսս կը նայիք, չհանե՞ք տվոնք:

– Մի՛ պոռար, տիկին, մի՛ պոռար, կը հանենք:

Եվ հանեցին իրենց ոտքի ամաններն, որք ավելի մաքուր էին, քան իրենց ոտներն:

– Ա՞յդ ոտքերով վեր պիտի ելնեք, – կրկնեց տիկինն:

– Ուրիշ ոտք չունինք, այս ոտներով պիտի ելնենք,

– պատասխանեցին պանդուխտներն այնպիսի խղճուկ կերպով մը, որ կարծես թե իրենց աղքատության պատճառով երկու ոտքեն ավելի չէին կրցած ունենալ, և որպես թե հարուստներն չորս, հինգ կամ վեց ոտք ունեցած ըլլային:

– Վա՛ր իջեք, չեմ ուզեր, գետինը ձգեցե՛ք, ես կը տանիմ:

– Ատանկ ավելի աղեկ կըլլա:

– Ա՛հ, ես ի՞նչ ըսեմ իմինիս, որ գործի չերթար, և առավմե մինչև իրիկուն սրճարանները կերթա, կը նստի, ազգային գործերու վրա կը խոսի, զիս ասանկ խեղճ կը թողու, և ես ալ կստիպվիմ տունս մարդ դնելու, – մոռաց ինքնիրեն տիկինն և սանդուղին առջև դրված թաց լաթով մը սանդուղին առաջին աստիճանն սրբել սկսավ:

– Տիկին, մենք սպասե՞նք պիտի . . .

– Եթե խելքը գլուխը մեկն ըլլար, – շարունակեց տիկինն ինքնիրեն, – ես հիմա թագուհիի մը պես կյանք կանցունեի .

գավակ չունիմ, բան չունիմ: Բայց ինչ ընեն, որ խելքը միտքը թաղական ընտրելու և թաղական վար առնելու վրա է: Աստուծան գտնան այն թաղականներն ալ, որ ամենուս խեղճությանը պատճառ կըլլան կոր: Ինչո՞ւ պետք քուկին, տնաշեն, ուզողը նստի, չուզողը չնստի, դո՞ւն մնացիր այս ազգին գործերը շտկող . . .

– Տիկին, մեր իրավունքը տուր, որ երթանք, պարապ տեղը չսպասենք հոս, – ըսին բեռնակիրները:

– Վաղը եկեք, – պատասխանեց տիկինն. և բեռնակիրներն, որք վաղը բառն ամեն օր լսելու վարժված էին, տիկնոջ պատասխանին վրա դռնեն դուրս ելան:

– Թաղականի մը ետևեն է ինկեր, – շարունակեց տիկինն դարձյալ, և բնավ չմտմտար, որ ուտելու համար հաց պետք է, միս պետք է, եղ պետք է, բրինձ պետք է. զանոնք եփելու համար փայտ պետք է, ածուխ պետք է. ասոնք բնավ չհարցուներ, առտուն լուսը չճեղքված կերթա և իրիկվան մութուն կուգա: Ահա հյուրերնիս այսօր եկած է և ժամն մը հոս պիտի գա. հարկավ անոթի է մարդն, առջևը բան մը հանելու է, որ ուտե, և մենք բան մը չունինք, վասն զի իրիկունները տուն եկած ժամանակ կտոր մը միս կամ ձուկ չբերեր, որ տունին մեջ կերակուր գտնվի. . . թաղականեն ուրիշ բան չունինք տուններնուս մեջ, ամեն իրիկուն թաղական . . .

Տիկինն դեռ դիտողություններն լմնցուցած չէր, և ահա յոթանասունի մոտ մարդ մը, որ բանալիով բացած էր դուռն, ժպիտով ներս մտավ և բարևեց տիկինը: Այս մարդը տիկնոջ

ամուսինն էր: Յուր խորշումած կունտ ճակատն չափեն ավելի դուրս ցցված էր և այնպիսի դեմք մը ուներ, որ կարծես, թե մեկն գայն կը խաղտեր:

Այս մարդն հագիվ թե դռան սեմեն ներս ոտք կոխած էր, կինն առջևն ելնելով՝ հարցուց անոր:

– Ո՞ր էիր մինչև հիմա, մարդ աստուծո:

– Չես ըսեր, կնի՛կ, թաղականին գործն ալ այսօր լմնցուցինք . կիրակի օրը քվեարկությունը պիտի կատարվի, և բոլոր անդամները պատվավոր մարդիկ պիտի ըլլան: Թորոս աղան ինծի քանի մը օդի խմցունելով ետևս ինկավ, որ յուր ուզած մարդոցը քվե տամ, բայց ես իմ մարդոցս տվի, վասնզի իմ մարդիկս ինծի ամեն գիշեր օդի կը խմցունեն և շատ բարի և պատվավոր մարդիկ են, ուրիշներուն պես թաղին սնտուկեն ստակ չեն գողնար և դպրոցն ալ . . .

– Այդ խոսքերուն ատենը չէ հիմա, շուտ մը գնա կտոր մը միս առ:

– Թորոս աղան քիչ մը սրդողեցավ, և ասկից վերջը հետս սքամպիլ չափտի խաղա . թո՛ղ չխաղա՛ . . . :

– Ես քեզի ի՞նչ կըսեմ կոր . . . շուտ ըրե՛, գնա՛:

– Ես ալ տիրացու Մարտիրոսին հետ տամա կը խաղամ ասկից ետքը . . .

– Այդ խոսքերը վերջն ալ կընենք, Մանուկ աղա, գնա՛ մսավաճառեն քիչ մը միս առ ու բեր:

– Տիրացու Մարտիրոսին գլխուն եկածը չես ըսեր, կնի՛կ . խեղճին կինն այս գիշեր մազ մնացեր է, որ մեռնի եղեր . . .

– Ինչո՞ւ:

– Մանչ մը բերեր է . բայց շատ դժվարությամբ . չորս դայակ և տասնվեց բժիշկ հազիվ կրցած են տղան առնել :

– Խեղճ կնիկ . . .

– Վաղը քիչ մը գնա՛, գինքը տե՛ս :

– Կերթամ, հիմա դուն գնա, սա մսին գործը լննցուր :

– Այս գիշեր անպատճառ միս պե՞տք է :

– Հապա, Աբիսողոմ աղային անկողինն ու սնդուկները բերին, ինքն ալ հիմա կուգա :

– Իրա՞վ կըսես, կնի՛կ :

– Սուտ ինչո՞ւ պիտի խոսիմ :

– Շատ աղեկ ուրեմն . երթամ պատվական միս մ՛ առնեմ ու գամ :

Մանուկ աղան անմիջապես տունեն դուրս ելավ և հազիվ թե քանի մը քայլ առած էր, կինը ետևեն պոռալ սկսավ .

– Մա՛նուկ աղա, Մա՛նուկ աղա . . . Մանուկ աղան ետ դարձավ .

– Միսն ինչո՞վ պիտի եփենք, – հարցուց կինը :

– Կուգես գետնախնձորով եփե՛, կուգես լուբիայով :

– Ատ չէ իմ ըսածս . ածուխ չունինք, քիչ մ՛ ալ ածուխ առնեիր :

– Շատ աղեկ, – պատասխանեց Մանուկ աղան և սկսավ երթալ :

– Մա՛նուկ աղա, Մա՛նուկ աղա, – կանչեց տիկինը նորեն : Ետ դարձավ Մանուկ աղան :

– Աղեկ ա՛, մինակ միտով չըլլար, քիչ մ՛ ալ բրինձ ա՛ռ, որ ապուր մ՛ ալ շինենք :

– Աղեկ ըսիր, կնի՛կ, քիչ մ՛ ալ բրինձ առնենք:

Մանուկ աղան այս անգամ վազելով սկսավ երթալ . փողոցը դառնալու վրա էր, երբ կինն բոլոր ձայնովն ետևեն գայն կանչեց .

– Մա՛նուկ աղա, Մա՛նուկ աղա . . . Ման . . .

Կանգ առավ էրիկն և վերստին ետ դարձավ՝ այս անգամ դենքին զվարթության վրա քիչ մը գեղջ ընելով:

– Ի՞նչ կուգես . . .

– Մարդ աստուծո, շոգեկառքի պես կը վազես, ձայնս մարեցավ: Սոխ չունինք, աղ ալ չունինք, քիչ մ՛ ալ գազ կամ ճրագ առնելու է, որ վառենք . մարդը մութո՞ւն պիտի նստեցունենք:

– Աղեկ ա՛, ամենը մեկեն ըսե, որ նպարավաճառին երթամ և պետք եղածներն առնեմ . հարյուր անգամ ետևես կանչեցիր:

– Զուրի շիշ ալ չունինք . . . գլուխս կապելու բան մը չունիմ, ոտքս հագնելու կոշիկ չկա . այս վիճակին մեջ ի՞նչպես Աբիսողոմ աղային դեմը ելնեմ:

– Հիմա ուտելիքը առնենք, վաղն ալ հագնելիքը կը մտմտանք, – ըսավ Մանուկ աղան և դուռն ուժով մը քաշելով դուրս ելավ:

– Մանո՛ւկ աղա, Մանո՛ւկ աղա . . .

– Ուզածիդ չափ պոռա՛, ա՛լ ետ չեմ դառնար, – մոմռաց Մանուկ աղան և ճամփան շարունակեց:

Մանուկ աղան քանի մը փողոց դարձած էր, երբ կնկան ձայն մը առավ, որ զինք կը կանչեր:

– Գործ չունիս նե, պոռալով ետևես վագե, – ըսավ ինքնիրեն Մանուկ աղան՝ առանց գլուխն ետ դարձնելու՝ տեսնելու համար, թե ով էր գինք կանչողը:

– Մանուկ աղա, Մանուկ աղա, – կրկնեց ձայնը, որ տիրացու Մարտիրոսին տասնամյա աղջկանն էր:

Մանուկ աղան շարունակեց յուր ճամփան . և տիրացու Մարտիրոսին աղջիկն՝ քայլերն փութացնելով՝ տասը քայլ հեռավորությամբ մոտեցավ անոր: Խեղճին շունչը կտրած ըլլալով՝ անգամ մ'ալ կրցավ պոռալ.

– Մա'նուկ աղա:

Դարձյալ պատասխան չառավ և ստիպվեցավ քիչ մ'ալ քալելով Մանուկ աղային հագուստի ծայրեն քաշելու:

– Թող տուր, կնի'կ, – ըսավ Մանուկ աղան՝ առանց ետևը նայելու:

– Բան մը պիտի ըսեմ:

– Մտիկ ընելու ժամանակ չունիմ . ըսածներդ արդեն չեն կրնար միտքս բռնել, հիմա ելեր, ուրիշ բաներ ալ պիտի ըսես . . .

– Դայակին տունը պիտի հարցունեի . . .

Դայակ բառը լսելուն պես արթնցավ Մանուկ աղան և ետևը տիրացու Մարտիրոսին աղջիկն տեսնելով՝

– Աղավնի, դո՞ւն էիր ետևես վագողը, – հարցուց անոր:

– Ա . . . յո . . . ես . . . – պատասխանեց Աղավնին, որ հեալեն ա'լ չէր կարող խոսել:

– Մայրդ ի՞նչպես է:

Աղավնին կը հևար:

– Չըսե՞ս, մայրդ ի՞նչպես է . . . դժբախտություն մը պատահեցավ:

Աղավնիին բոլոր պատասխանը հեռավոր էր . . .

– Հետաքրքրությունն քիտի ճա՛թիմ . . . չըսե՞ս, աղջիկ, հեռավոր ժամանակ է հիմա, մայրդ ի՞նչպես եղավ:

– Մայ . . . քի . . . կս . . . ա . . . դեկ է, բայց . . . տը . . . դան . . . ծիծ չը . . . բռ . . . ներ . . . կոր . . . դա . . . յա . . . կը . . . պի . . . տի . . .

– Շատ լավ, շատ լավ, աղջիկս, դուն տուն գնա, դայակներս կը դրկեն:

Աղավնիին բաժնվեցավ Մանուկ աղայեն, որ ճամփան փոխեց դայակին տունը փնտրելու համար:

Չուզելով մեր ընթերցողին ձանձրույթ պատճառել՝ կը թողունք Մանուկ աղան, որ ամեն քայլափոխին բարեկամի մը կը հանդիպեր և անոր կծանուցաներ կամ թաղականին ընտրությունը կամ տիրացու Մարտիրոսին կնկան մանչ գավակ մը բերելն կամ Աբիսողոմ աղային գալը: Դառնանք հիմա Աբիսողոմ աղային:

Գ

Բավական երկար տարիներեն ի վեր սովորություն եղած է, որ շատերը ուսում առնելու համար Ֆրանսա կամ Գերմանիա երթալեն ետքը մայրաքաղաքս կուգան կին առնելու համար, և ընթերցողն ալ գիտե արդեն, որ Աբիստղոմ աղան ալ ուրիշ նպատակով եկած չէր Կ. Պոլիս: Ընթերցողս չմոռցավ նաև, թե այս ամուսնության խնդիրն ո՛րչափ միտքը գրաված էր Աբիստղոմ աղային, որ առջևեն եկող էշերը չտեսնելով՝ անոնց միայն դեն բախեցավ: Թերևս հարցվի, թե Աբիստղոմ աղային դեն բախվող ավանա՞կն ալ ամուսնության վերաբերյալ գործ մ'ուներ, որ յուր առջև չտեսավ Աբիստղոմ աղային պես խոշոր մարդ մը: Անոնք, որ պատմության քիչ կամ շատ ծանոթություն ունին, գիտեն, որ էշերը, որոնց նախահայրերեն մին ժամանակավ հրեշտակ տեսած է, բնավ կարևորություն չեն տար մահկանացուներուս և կուգեն, որ միշտ մենք ճամփա բանանք իրենց: Աբիստղոմ աղան եթե պատմության տեղյակ ըլլար, կամ կին առնելու խնդիրով միտքն չգբաղեցուներ, անշուշտ ճամփա պիտի բանար այդ արարածներուն, որք իրենց ականջներով Միդաս թագավորին ներկայացուցիչներն ըլլալու պատիվն ալ կը վայելեն:

Արդ, Աբիստղոմ աղան էշերեն բաժնվելեն ետքը Ծաղկի փողոցը գտնելու համար անոր ասոր հարցումներ կուղղեր .

վասնզի ինքն առաջին անգամ էր, որ Պոլիս կուգար, և Տրապիզոն բնակվող բարեկամներեն մին խորհուրդ տված էր իրեն, թե հանգիստ ուտելու և պառկելու համար հիշյալ փողոցը, հիշյալ թիվը կրող տունն իջնելու էր: Այդ բարեկամն շաբաթ մը առաջ Մանուկ աղային ալ նամակով իմացուցած էր, որ Աբիսողոմ աղան իրեն տունը պիտի բնակեր: Աբիսողոմ իրեն տրված տեղեկություններուն համեմատ մեկ փողոցն էր մտներ, մյուսն էլ էլի, երբեմն ալ սխալմամբ անել փողոցներու մեջ կը մտներ, կը բարկանար, ետ կը դառնար և մեկ կողմն ալ կը կասկածեր, որ բեռնակիրներն իրեն անկողինն և սնդուկներն առնելով չփախչեին, թեպետ և անոնց հավատարմությունն շատերն լսած էր:

Ժամու մը չափ Բերայի փողոցները չափելեն ետքը՝ Աբիսողոմ աղան հաջողեցավ վերջապես գտնել Ծաղկի փողոցն, զոր շփոթելու չէ նույն անունը կրող փողոցին հետ, որ Բերայի հրդեհեն մոխիր դարձած էր հազար ութը հարյուր յոթանասունը չեն հիշեր քանիին: Այս փողոցն Ծաղկի փողոց կանվանվեր սա պատճառով, որ հոն բոլոր տուններուն պատուհաններուն առջև միշտ ծաղիկներ կը գտնվեին:

– Երկու թիվն ո՞րն է, – հարցուց, առանց գիտնալու, Մանուկ աղային կնոջը, որ դռան առջև յուր էրկանը գալստյան կսպասեր:

– Աս է հրամանե՛ցեք, Աբիսողոմ աղա, – պատասխանեց տիկինը:

– Անկողինս և սնդուկներս բերի՞ն:

– Բերին, Աբիսողոմ աղա . վեր հրամանեցե՛ք, Աբիսողոմ

աղա, եթե կուզեք, քիչ մը հոգնություն առնելու համար սա պատիկ սենյակը նստեցեք, – ըսավ կինը գետնահարկի վրա պատիկ խուց մը ցույց տալով:

– Շատ հոգնած եմ, քիչ մը հոս կը նստիմ:

– Ձեր կամքն ինչպես որ կուզե, այնպես ըրե՛ք, Աբիսողոմ աղա . տունը ձերն է Աբիսողոմ աղա . ձեր տունին պես հանգիստ ըրե՛ք:

– Շնորհակալ եմ:

Աբիսողոմ աղան պատիկ սենյակը մտավ առաջնորդությամբ տիկնոջ, որ դամբար մը բռնած էր, որուն կազը հատնելու վրա էր:

– Ի՞նչպես եք, Աբիսողոմ աղա, տունեն ի՞նչպես եմ, աղե՞կ եմ:

– Աղեկ եմ:

– Թող աղեկ ըլլան, ձեր գավակներն ի՞նչպես եմ, Աբիսողոմ աղա, դպրոց կերթա՞ն:

– Ջավակ չունիմ:

– Ձեր տիկինն ի՞նչ կընե, աղե՞կ է, Աբիսողոմ աղա:

– Տիկին չունիմ դեռ:

– Կարգված չե՞ք, Աբիսողոմ աղա:

– Չէ:

– Շատ լավ, հոս աղվորիկ աղջիկ մը գտնենք ու պոլսեցի ընենք քեզի, Աբիսողոմ աղա:

– Անանկ միտք մը ունինք, – պատասխանեց Աբիսողոմ աղան . բայց աղջիկեն առաջ ես կերակուր կուզեմ, վասնզի առտվնե ի վեր բերանս բան դրած չեմ:

– Շատ աղեկ, Աբիսողոմ աղա, շատ աղեկ . հիմա կը բերենմ ձեր կերակուրն:

Տիկիինը դուրս ելավ և դուռը բանալով սեմին վրա կայնեցավ՝ սպասելու համար Մանուկ աղային, որ, ինչպես կը հիշեն ընթերցողները, դայակ փնտրելու գացած էր:

Աբիսողոմ աղան սենյակին մեջ միակ մնալով՝ բարձի վրա դրված Ջեն Հոգևորն առավ և թղթատել սկսավ գայն . բայց որովհետև մարդս անոթի եղած ժամանակ գիրք չկրնար կարդալ, ինչպես նաև չկրնար գիրք գրել, նորեն բարձին վրա դրավ Ջեն Հոգևորն, վասնզի փորն կիմացուներ իրեն, թե Ջեն մարմնավորին պետք ուներ, և սկսավ սենյակին մեջ պտտելու:

– Կաղաչեմ, Աբիսողոմ աղա, որ ձեր տունին պես հանգիստ ընեք, – ըսավ տիկիինը սենյակը մտնելով:

– Անհանգստության պատճառ մը չունիմ, միայն թե անոթի եմ և կերակուր ուտել կուզեմ: – Կերակուրդ պատրաստվելու վրա է, հիմա պիտի բերեն, – ըսավ տիկիինը և դուրս ելավ նորեն դռան առջև էրկանը սպասելու համար:

– Ի՞նչ տեսակ կնիկ է այս, – ըսավ Աբիսողոմ աղան, երբ առանձին մնաց, – զիս անոթի կը պահե և կը պատվիրե, որ հանգիստ ըլլամ . անոթի մարդը հանգիստ կրնա՞ ըլլալ . . .

– Սեպե՛ թե ես ալ քու քույրդ եմ կամ աղջիկդ եմ, – ըսավ վաթսունամյա տիկիինը դարձյալ ներս մտնելով, – եթե բան մը կուզես, մի՛ քաշվիր, ըսե ինձի, որ բերեն:

– Շնորհակալ եմ:

– Ես կուզեմ, որ իմ տունս եկող հյուրերը չնեղվին:

– Կը հասկնամ . հիմակուհիմա կերակուրեն ուրիշ բան չեն ուզեր:

– Կերակուրը պատրաստվելու վրա է, հոգ մի՛ ընեք . . .

Տիկինը դեռ պիտի շարունակեր յուր բանակցությունն, բայց դուռը զարնվելով՝ դուրս վազեց շուտով, որպեսզի դուռը բանա, Էրիկը դիմավորե և բերած պաշարներն առնե ու կերակուր եփե:

– Ողջոյն, տիկին, – ըսավ մեկը դուռը բացվելուն պես:

Հարկ չկա ըսելու, թե եկողը կրոնավոր մէր, ինչու որ անոնք միայն կը գործածեն ողջոյնը:

– Օրհնյա՛ տեր, – պատասխանեց տիկինը:

– Ի՞նչպես եք, աղե՞կ եք, տիկին:

– Փառք աստծո, տեր հայր:

– Մանուկ աղան հիմա դեմս ելնելով իմացուց, որ հյուր մը եկած է ձեզի այսօր, ես ալ եկա, որ հետը տեսնվիմ:

– Շատ աղեկ ըրեր եք, ներս հրամանեցեք, տեր հայր,

– ըսավ տիկինն՝ ցույց տալով խուցն, որուն մեջ Աբիստղոն աղան յուր անոթությամբը կգբաղեր:

Քահանան ներս մտավ:

Աբիստղոն աղան ոտքի ելավ:

– Ողջո՛ւյն, Աբիստղոն աղա:

– Օրհնյա՛, տեր հայր:

– Մեղավորս ձեր բարեպաշտության գալն իմանալով՝ աճապարանոք եկա ձեր ջերմեռանդության պատվական որպիսությունը հարցնելու, ի՞նչպես եք, Աբիստղոն աղա:

– Աղեկ ենք:

– Միշտ աղեկ ըլլա՛ք, տեր աստված ձեր մեռելոց արքայություն և կենդանյաց ավուրս երկարս պարգևեցն:

– Շնորհակալ եմ . դուք ի՞նչպես եք, տեր հայր:

– Մեր աղեկությունը մի հարցունեք . . . ժամանակիս աղեկությունը . . . Տեր աստված գճեզ համենայն փորձանաց և ի չարե ազատ պահեցն . ժողովուրդն երբ աղեկ ըլլա, քահանաներուն ալ երեսը կը խնդա:

– Այնպես է, տեր հայր, – պատասխանեց Աբիսողոմ աղան՝ յոր աչերն չգատելով բնավ խուցին դռնն, ուսկից կերակուր կը հուսար:

– Օրինա՛ծ, ժամանակը շատ գեշ է . ժողովուրդը շատ նեղություն կը քաշե, այս պատճառով ջերմեռանդությունն ալ օր ըստ օրն պակսելու վրա է:

– Իրավ է:

– Բայց ի՞նչ պիտի ընենք, ի՞նչ կուգա մեր ձեռքեն՝ համբերելն գատ . . . Սուրբ գիրքը կըսե . որ համբերեցն իսպառ, նա կեցցն:

– Այնպես է:

– Եթե չհամբերենք, բարկանալ պետք է, և մարգարեն կըսե . բարկանա՛յք և մի՛ մեղանշեք:

– Ճիշտ է, – պատասխանեց Աբիսողոմ աղան, որուն ականջը բնավ չէր մտներ քահանային խոսքերը և որ քահանային ներկայութենն նեղություն կիմանար . վասնզի, ինչպես գիտեն ընթերցողները, կերակուրեն ուրիշ բանի պետք չուներ:

– Զի ո՛չ հացիվ միայն կեցցն մարդ, այլ բանիվ տյառն:

Քահանան քթախտոի տուփը ծոցեն հանեց և երկու մատներովը քթախտո լեցուց քթին ծակերուն մեջ և հետո, տուփը Աբիսողոմ աղային երկնցնելով՝

– Հրամմեցե՛ք, օրհնա՛ծ, – ըսավ:

Աբիսողոմ աղան շնորհակալությամբ առավ տուփն և քիչ մը քթախտո քաշեց:

– Քիչ քաշեցիք, Աբիսողոմ աղա, կաղաչեմ, անգամ մ' ալ քաշեցեք, քթախտոը վնասակար բան մը չէ:

Աբիսողոմ աղան անգամ մ' ալ քաշեց, որպեսզի խոսքը չ'երկարի և հյուրը մեկնի:

– Ինչո՞ւ աղեկ մը չեք քաշեր, Աբիսողոմ աղա, – կրկնեց քահանան, շատկեկ քաշեցե՛ք:

– Շնորհակալ եմ, տեր հայր, սովորություն չունիմ:

– Կը խնդրեմ, մեղավորիս խոսքը մի՛ կոտրեք, քիչ մ' ալ քաշեցե՛ք:

– Ա՛լ չի քաշվիր, – ըսավ Աբիսողոմ աղան մեկուսի և քիչ մ'ալ քաշեց:

– Դավիթ մարգարեն կըսե, որ՝ մարդո որպես խոտո են ավուրք յուր . . .

– Քթախտոին համա՞ր կըսե: – Չէ, մեզի համար կըսե . . . և մենք ալ աշխատելու ենք, որ այս վաղանցուկ կյանքի մեջ ուրիշներուն բարիք ընենք, աղքատ տնամակները խնամենք և երբեմն ալ մեր ննջեցելոց հոգվույն համար աղոթենք:

– Այնպես է:

– Պատրաստ գտնվելու ենք, որ կանչվելնուս պես երթանք:

– Իրավ է:

– Մեղավորս պիտի համարձակիմ խնդիրք մը ընել ձեր բարեպաշտությանը և կը հուսամ, որ չեք մերժեր, վասնզի ձեր բարեպաշտությունը և ջերմեռանդությունը շատ աղեկ կը ճանչնամ մեղավորս:

– Հրամմեցե՛ք:

– Տեր աստված յոր անսպառ գանձը միշտ բաց պահե հրամանոցդ պես ջերմեռանդներուն:

– Շնորհակալ եմ:

– Մեկուն տեղ հազար տա, հազարին տեղ միլիոն տա ի շինություն սբ . եկեղեցվո և ի փառս ազգին: Խնդիրքս սա է, որ առաջիկա կիրակի կուգեմ ձեր ննջեցելոց հոգուն համար պատարագ մատուցանել: Ներեցե՛ք համարձակությանս, բայց իմ պարտքս է միշտ իմացունել, որ ննջեցյալները մոռնալու չէ:

– Իրավունք ունիս, տեր հայր:

– Արդ, եթե կուգեք, ըսեք, որ ես ալ անոր համեմատ կարգադրություն մը ընեմ: Չկարծեք, թե ծախքը մեկ մեծ բան մ' է . երկու ոսկիով կը լմննա: Նույն օրը հատկապես ծանուցում ալ կընենք եկեղեցվո մեջ, որ վասն հոգվոցն ննջեցելոց Աբիսողոմ աղային է նույն ավուր սուրբ և անմահ պատարագը:

– Շնորհակալ կըլլամ:

– Բան մը չէ, մեր պարտքն է:

– Հրամմեցե՛ք, երկու ոսկին առե՛ք, – ըսավ Աբիսողոմ աղան՝ քսակեն երկու ոսկի տալով քահանային:

– Թող այսօր մնար . . . ինչո՞ւ աճապարեցիք,

– պատասխանեց քահանան ձեռները բանալով:

– Չէ, առե՛ք:

– Որովհետև կ’ստիպեք, ես ալ կառնեմ սիրտդ չկոտրելու համար: Օրհնյալ ըլլաք . տեր աստված ձեր տունը միշտ շեն պահե, ձեր քսակը միշտ լեցունե . ինչ որ ունիս սրտիդ մեջ, տեր աստված կատարե . գործերուդ հաջողություն տա և ամեն փորձանքներն ազատ պահե:

Քահանան բարենադրությունները լմնցնելուն պես մնայք բարյալ ըսելով դուրս ելալ:

– Վերջապես խալսեցա, – ըսալ ինքնիրեն Աբիսողոմ աղան, – սա մարդուն ձեռքեն . սա ինչ փորձանքներ են, որ կուգան գլուխս այսօր՝ Պոլիս ոտք կոխելես ի վեր: Շոգենալեն հագիլ դուրս ելած էի, խմբագիրին մեկը երկու ժամ գլուխս ցավցուց . անկից գատվեցա և մինչև որ տունը գտա, հագար նեղություն քաշեցի: Տուն եկա, որ քիչ մը շունչ առնեմ և կերակուր ուտեմ, տանտիկինը գիս անոթի կը պահե և միշտ ներս կուգա, կաղաչե ինձի, որ բան մը հոգ չընեմ և հանգստությանս նայիմ: Աս ալ հերիք չէր, և ահա այս մարդը կուգա, բռնի քթախոտ քաշել կուտա ինձի և Դավիթ մարգարենն խոսք բանալով՝ երկու ոսկի կառնե, կերթա . երթա բարով: Այս ամենը քաշեցինք անոթի փորանց . բայց սա կերակուրս ինչո՞ւ համար չեն բերեր . այս գիշեր անոթի՞ պիտի պահեն գիս . . . աս ի՞նչ խայտառակություն է . . .

Այս հարցումներն կուղղեր Աբիսողոմ աղան, և ահա գագն, որ արդեն հատած ըլլալով տկար լույս մը կուտար, կը մարի և մութի մեջ կը ձգե հյուրը:

– Բայց քաշվելու բան չէր, – կը շարունակէ խոշոր մարդը, – կամ ուրիշ տեղ մը երթալու է և կամ կինը կանչելով քանի մը խոսք ըսելու է: Ես իմ քաղաքիս մեջ երկու սպասավոր ունեի, որ դեմս բարև կը բռնեին . սեղանը կանուխ կը պատրաստեին և իմ գործերս կը տեսնեին . սպասավորներով վարժված մարդ մը ինչո՞ւ այս նեղությունն քաշե հիմա:

– Աս ի՞նչ է, գազը մարա՞ծ է . . . – հարցուց տիկինը սենյակին դուռը բանալով:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.